

La diversitat política a Catalunya

Joan B. Culla

Joan B. Culla (Barcelona 1952), professor d'Història Contemporània a la Universitat Autònoma de Barcelona des de 1977, és autor d'una quinzena llarga de llibres, entre els quals "*El catalanisme d'esquerra (1928-1936)*", "*El republicanisme lerrouxista a Catalunya (1901-1923)*", "*El franquisme i la transició democràtica (1939-1988)*", amb Borja de Riquer, "*Diccionari dels partits polítics de Catalunya*", codirigit amb Isidre Molas, "*La dreta espanyola a Catalunya*" i "*Israel, el somni i la tragèdia*". Col·laborador en revistes d'història i cultura, nacionals i estrangeres, en emissores de ràdio i televisió, és articulista habitual a la premsa i dirigeix el programa *Segle XX*, del Canal 33, des de 1991.

La diversitat política a Catalunya

Joan B. Culla

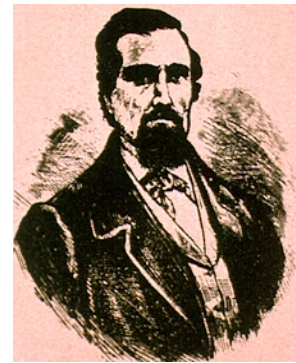
51

Sense necessitat de professar-se marxista militant, sembla inevitable admetre que, en qualsevol país, la infraestructura econòmica i social determina la superestructura política. Catalunya, que en la segona meitat del segle XVIII va conèixer una revolució industrial, i que a principis del segle XIX ja té uns centenars de fabricants que constitueixen la protoburguesia, i unes desenes de milers de filadors i teixidors, esbós del futur proletariat, Catalunya veurà com el tronc del liberalisme plantat a Cadis el 1812 es ramifica més ràpidament i amb més frondositat que en altres indrets de l'Estat espanyol.

Des de la primera bifurcació dels liberals, el 1820, entre *moderats* i *exaltats* –després anomenats *progressistes*–, aquests últims troben a Catalunya un important suport en forma de clubs, societats patriòtiques, etcètera. Al mateix temps, però, i en aparent paradoxa, les zones del país on es mantenen intactes l'economia i la societat tradicionals se senten especialment amenaçades i, per tant, es mobilitzen defensivament amb especial virulència: el 1822 a través de la insurrecció reialista a la

mntanya, de l'organització de les Bandes de la Fe i de la Regència d'Urgell. Cinc anys després, el 1827, tot i el restabliment de l'absolutisme, aquest fenomen rebrotarà en la Guerra dels Agraviats o Malcontents.

Per tant, des de la dècada de 1830 el ventall polític català és particularment ample: d'una banda, al món rural tradicional, hi ha un carlisme potent i bel·licós; de l'altra, al món urbà i a les zones litorals d'economia moderna, el liberalisme té un suport social molt gran, i els obrers i menestrals n'abanderaren les expressions més avançades o radicals. Ja el 1836-37, en el marc de la intensa agitació sociopolítica que impera a Barcelona, sorgeixen les primeres proclames i revoltes obertament republicanes. Noms com el de Ramon Xaudaró o, una mica més tard, el figuerenc Abdó Terradas, simbolitzen el primer republicanisme català, barrejat amb expressions d'igualitarisme social que trobaran la seva expressió més famosa en la revolta de la Jamància, la tardor de 1843. Abans i tot, a partir del 1840, es detecten els primers indicis de la penetració del socialisme utòpic francès, de les idees de Saint-Simon, de Fourier i de Cabet. Deixin-me dir que Barcelona deu ser l'única gran ciutat del món que té una important via urbana batejada com Avinguda d'Icària...

52

A mitjan segle XIX, el republicanisme és una força social considerable a Catalunya, amb baluards com l'Empordà o la vila de Gràcia i, sota l'etiqueta de Partit Demòcrata, constitueix la branca més avançada del tronc liberal. Aquesta realitat, sufocada sota els governs autoritaris d'Isabel II, ecllosionarà espectacularment amb la caiguda d'aquesta reina i l'inici del Sexenni Democràtic, el setembre de 1868.

Durant aquest parèntesi de llibertat, el mapa polític català es configurarà en tres grans continents: el liberalisme progressista de la burgesia industrial, el carlisme de la pagesia tradicional i el republicanisme federal de petits burgesos, menestrals i rabassaires. Però justament aleshores emergí un continent nou: l'anarquisme.

Potser a algú li sorprendrà que inclogui l'anarquisme en una exposició sobre la diversitat política a Catalunya. És una inclusió conscient i deliberada: sovint s'ha confós –i els mateixos llibertaris han confós– l'antiparlamentarisme, el rebuig dels processos electorals i dels partits polítics, amb l'apoliticisme. Si per política s'entén la formulació de propostes d'organització social i econòmica del comú, la defensa

d'aquestes propostes i el rebuig actiu de les antagòniques, sostinc que l'anarquisme és un actor principalíssim de la política catalana, com a mínim des del 1872 fins al 1939.

Aquest protagonisme de les idees i de les organitzacions llibertàries, per altra banda, singularitza acusadament Catalunya entre les societats industrials europees coetànies. Quina és la causa de l'arrelament de l'anarquisme a Catalunya, un país tan diferent de les altres zones d'Europa on es produí el mateix fenomen (Andalusia, el Mezzogiorno italià, Ucraïna...)? A parer meu, i per dir-ho d'una manera esquemàtica, és la qüestió de l'Estat.

Quan, a partir del 1870, els primers emissaris de l'obrerisme català van descobrir la divisió de la Internacional entre marxistes i bakuninistes i es

van veure empesos a triar un d'aquests dos camins, es van trobar que el marxisme els proposava crear un partit obrer, concórrer a uns processos electorals que sabien generalment falsejats i fraudulents, entrar en les institucions dominades per l'oligarquia i, a llarguíssim termini, conquerir des de dintre les estructures de l'Estat, d'un Estat que els obrers catalans sentien com a absolutament aliè, estrany i hostil no tan sols per motius de classe –això els passava als treballadors d'arreu

d'Europa-, sinó també per raons de llengua, de cultura, d'identitat, perquè era un aparell del tot refractari a la catalanitat. Per contra, el socialisme llibertari, el bakuninisme, l'anarquisme, els convidava a organitzar-se al marge de les institucions burgeses i a preparar una revolució que consistiria, bàsicament, en la destrucció de l'Estat.

Entre una doctrina que els incitava a fer-se seu l'Estat espanyol, i una altra que els empenyia a destruir-lo, és comprensible que els obrers catalans de l'últim terç del segle XIX abraressin massivament el socialisme llibertari, i rebutgessin el socialisme autoritari o marxista. Va ser una aposta que persistiria almenys durant set dècades.

La liquidació *manu militari* del Sexenni Democràtic, i més en concret de la fràgil Primera República, va obrir pas al període de la Restauració, i redibuixà de nou el mapa polític català. Inicialment, a partir del 1876, la legalitat vigent només va permetre dos partits oficialistes, identificats amb el règim alfonsí i destinats a governar-lo alternativament per mitjà de l'anomenat *turno pacífico*. Dos partits gairebé clònics fins i tot en el nom: el Partido Liberal Conservador de Cánovas i el Partido Liberal Fusionista

de Sagasta. Cadascún d'ells va tenir a Catalunya una versió provinciana, encapçalada per grans noms de la burgesia industrial, financera i professional o per grossos propietaris rústics. Es tractava, en tot cas, de partits sense militants, sense cap activitat ideològica ni capacitat de mobilització de masses, que només adquirien una aparença de vida en vigílies electorals, una aparença estimulada des de la Puerta de Sol –seu del Ministerio de la Gobernación- a través dels governs civils de cada província.

Aquests dos partits representaven una porció mínima de la societat catalana del seu temps. Les grans majories populars, ja fossin obreres, pageses o mesocràtiques, vehiculaven les seves aspiracions a través d'altres moviments polítics que, prohibits en un principi, serien legalitzats o tolerats a partir de la dècada de 1880.

La sensibilitat tradicionalista estava representada pel carlisme i, des del 1888, per l'integrisme, escissió del primer que va tenir a Catalunya el seu principal ideòleg, el capellà i apòlogista sabadellenc Fèlix Sardà i Salvany, autor de la memorable obra *El liberalismo es pecado*. En l'altre extrem del ventall ideològic hi havia els republicans, que durant l'últim quart del segle XIX aguditzen una tendència potser innata a la divisió per discrepàncies estratègiques, tàctiques o purament personals.

Així, a Catalunya hi ha els republicans federals o pimargallians, d'entrada els més importants, però víctimes d'una creixent esclerosi ideològica i organitzativa. Hi ha també els republicans progressistes o *zorrillistas* (perquè el seu líder estatal era Manuel Ruiz Zorrilla); hi ha els republicans possibilistes o *castelarins* (que segueixen Emilio Castelar); i encara proliferen les faccions locals i les petites taifes personals.

El corrent llibertari, per la seva banda, persisteix i àdhuc s'enforteix malgrat les prohibicions i les repressions cícliques, representat per la Federació de Trabajadores de la Región Española i, quan aquesta desapareix el 1886, abanderat per propagandistes individuals (Josep Prat, Joan Montseny, Ricardo Mella...) o per periòdics com *La Tramontana*. En canvi, l'intent d'implantar a Catalunya el socialisme marxista que havia sorgit a Madrid el

1879 sota el nom de Partido Democrático Socialista Obrero Español, aquest intent, solemnitzat el 1888 amb la doble fundació a Barcelona del PSOE i de la UGT, es va saldar amb un fracàs. A finals del segle XIX, en una Catalunya que acollia la principal concentració obrera del sud d'Europa, i malgrat la desarticulació policial del socialisme llibertari, el socialisme marxista hi era grupuscular, marginal.

El mapa polític català experimenta un canvi molt remarcable a partir del 1901, amb la irrupció electoral del catalanisme. És un canvi multidimensional perquè, d'una banda, suposa l'entrada en escena d'un nou corrent ideològic, d'una nova cultura política que, al llarg de les tres dècades següents, donarà lloc a desenes de partits. Al mateix temps, comporta una autenticació dels processos electorals, un imparable declivi del caciquisme i del frau electoral. I, encara, suposa el naixement d'un centre-dreta liberal-conservador modern, autèntic, un partit amb militants, amb programa, amb debat intern: m'estic referint, com ja hauran endevinat, a la Lliga Regionalista.

El segle XX, doncs, s'estrena a Catalunya, sobretot a Barcelona, amb un paisatge polític en transformació: la Lliga per un costat, el republicanisme llerrouxista per l'altre, escombren de la capital els pseudopartits dinàstics, hi implanten la política de masses i configuren un bipartidisme clàssic, homologable a escala europea, entre el partit d'ordre, de burgesia i capes mitjanes, catòlic, i el partit d'agitació i de protesta, de classes populars i obreres, anticlerical i amb vel·leitats revolucionàries.

Francesc Cambó

Enric Prat de la Riba

La diversitat política catalana del primer quart del Noucents, però, no es limita als seguidors de Lerroux i als del tàndem Prat de la Riba-Cambó. El catalanisme, monopolitzat inicialment per la Lliga des de posicions conservadores, es diversifica aviat no tan sols del punt de vista ideològic, sinó també en el terreny de la radicalitat nacional: el 1906 apareix el Centre Nacionalista Republicà, el 1910 la Unió Federal Nacionalista Republicana, el 1915 el Bloc Republicà Autonomista, el 1917 el Partit Republicà Català, successives organitzacions que dibuixen un desplaçament des del centre-esquerra mesocràtic cap a l'esquerranisme obrerista. El 1922, la creació d'Estat Català marca el naixement de l'independentisme català explícit. I, el 1923, la fundació de la Unió Socialista de Catalunya representa el primer intent de compatibilitzar catalanisme i socialdemocràcia.

56

Tanmateix, un catalanisme cada cop més frondós no abastava, ni de bon tros, la pluralitat política catalana d'aquest període. A banda dels radicals lerrouxistes, les forces dinàstiques conservaven, a l'empara del caciquisme i dels governs civils, una presència considerable, sobretot a la Catalunya Nova (Lleida i Tarragona), i la seva creixent fragmentació afavorí la multiplicació d'etiquetes polítiques. Entre 1901 i 1923, els 484 parlamentaris que els districtes catalans enviaren al Congrés dels Diputats s'adcrivien a almenys dotze filiacions diferents: carlins, regionalistes, conservadors, mauristes (és a dir, seguidors de l'escissió conservadora capitanejada per Antoni Maura), liberals, gamacistes (els amics polítics Germán Gamazo), canalejistes (els adeptes a José Canalejas), republicans més o menys autonomistes, republicans radicals, reformistes, Federació Monàrquica Autonomista i Unión Monàrquica Nacional.

Algú podria creure que, en tractar-se d'eleccions al legislatiu espanyol, els grups d'àmbit estatal hi estaven sobrerrepresentats. S'equivocaria. En les eleccions a diputats provincials del període 1911-1923, la diversitat de filiacions és igual o superior que en els comicis generals: els 96 diputats que, entre 1914 i 1924, formarien l'Assemblea General de la Mancomunitat, van pertànyer a fins a 20 filiacions diferents, incloses algunes de tan rebuscades com Demòcrates Liberals, Unió Agrícola, Joventut Conservadora, Liberals Independents, Liberals Autonomistes o mellistes (seguidors de l'escissió del carlisme que encapçalà el 1919 Juan Vázquez de Mella sota el nom de Partido Católico Tradicionalista.

I després hi havia, és clar, l'anarcosindicalisme, que cristal·litzà des del 1911 al voltant de la Confederació Nacional del Treball, la CNT. Allunyada de les urnes, però influïnt sobre els resultats electorals a través del seu abstencionisme militant, la CNT arribaria a superar cap al 1919 els 400.000 afiliats a Catalunya, una força social i, per tant, també política sense precedents en la història del país.

La dictadura del general Primo de Rivera congelà l'activitat dels grups polítics preexistents i va pretendre omplir el buit amb una organització oficialista, un pseudopartit únic anomenat Unión Patriótica Española que, a Catalunya, recollí les escorrialles de l'espanyolisme dinàstic i els grupuscles d'extrema dreta sorgits a l'escalf de la lluita social del quinquenni 1919-1923. Sota la superfície, però, el període 1923-1930 va estimular novetats i canvis en el mapa polític català.

D'una banda, el descrèdit de la Lliga per les seves complicitats inicials amb Primo de Rivera afavorí el desenvolupament del catalanisme liberal i progressista, representat per Acció Catalana, per Acció Republicana de Catalunya o per col·lectius com el Grup de *L'Opinió*... Simultàniament, els darrers anys de la dècada de 1920 van veure néixer un comunisme autòcton, que cristal·litzaria el 1930 en el Bloc Obrer i Camperol.

Afavorit sens dubte per les llibertats democràtiques i per l'autonomia establerta el 1932, el pluripartidisme s'accentua a Catalunya durant la Segona República espanyola, potenciat per la qüestió nacional fins al punt que, en rigor, la Catalunya republicana posseeix un doble sistema de partits ideològics: l'un, amb partits catalanistes i de disciplina catalana; l'altre, amb partits espanyolistes i de disciplina espanyola.

El primer d'aquests dos sistemes de partits, absolutament hegemònic, el vertebraven les dues grans forces electorals del període, la Lliga Catalana (la dreta democràtica) i Esquerra Republicana de Catalunya, un partit òmnibus o *catch-all* (arreplega-ho tot) en el que tenen cabuda liberals progressistes, socialdemòcrates, radical-socialistes a la francesa, etcètera.

Però existeix també una dreta amb vel·leïtats paramilitars i autoritàries (Nosaltres Sols, Partit Nacionalista Català, sectors d'Estat Català...), i una novedosa democràcia cristiana (Unió Democràtica de Catalunya), i un centre-esquerra liberal (Acció Catalana), i un socialisme moderat (Unió Socialista de Catalunya), i un comunisme autodeterminista (el Bloc Obrer i Camperol) i fins i tot un comunisme obertament independentista (el Partit Català Proletari).

L'altre sistema de partits, el de les formacions d'obediència espanyola, cobreix també tot l'espectre ideològic. Posseeix una frondosa extrema dreta amb branques carlina (la Comunió Tradicionalista), alfonsina (Derecha de Cataluña) i obertament feixista (el Partido Nacionalista Español, Falange Española...).

I una dreta molt conservadora, representada pel Partit Agrari de Catalunya i, a partir del 1934, per Acció Popular Catalana, la secció local de la CEDA. I una Dreta Liberal Republicana de Catalunya (el partit que, a nivell estatal, encapçalaven Niceto Alcalá-Zamora i Miguel Maura). I un espai de centre-dreta ocupat pel vell Partido Republicano Radical de Lerroux. I un centre-esquerra en el que trobem els radical-socialistes i els azañistes d'Acción Republicana, fusionats el 1934 en el nou partit Izquierda Republicana.

No hi manquen, en aquest sistema de partits estatalistes, les formacions obreres: la Federació Catalana del PSOE i el Partit Comunista de Catalunya, secció catalana del Partido Comunista de España. Amb tot, la gran força proletària segueix essent la CNT, tot i que dividida en aquests anys entre el revolucionarisme anarquista de la FAI i el sindicalisme pragmàtic dels trentistes, organitzats des del 1933 en els Sindicats d'Oposició. Com a conseqüència d'aquest doble sistema de partits, el multipartidisme a la Catalunya republicana és extrem. I si, al Parlament català elegit el 1932, només hi estan representats sis o set grups, això s'explica tan sols per una llei electoral brutalment majoritària, que penalitzava molt els partits mitjans i petits.

Sortida de la celebració de la sessió oficial d'obertura del Parlament de Catalunya amb assistència de Francesc Macià (1932)

Aquest panorama polític es va veure modificat per la revolució i la guerra civil del 1936-39 en un triple sentit. Primer, per la desaparició forçada dels grups de dreta. Segon, pel desbordament i declivi de les forces moderades, de centre i centre-esquerra. Tercer, i principal, pel creixement i el protagonisme de les organitzacions de classe: la CNT, que assolirà l'hegemonia durant nou o deu mesos i arribarà al milió de carnets; el POUM, exponent d'un comunisme heterodox i antiestalinista que acabarà costant-li la liquidació; i el PSUC, nascut el juliol de 1936 unificant quatre grups marxistes, convertit aviat en la branca catalana de la Internacional Comunista i en el primer assaig reeixit d'implantar a Catalunya un partit d'aquesta filiació.

La victòria militar de Franco representà un impacte demolidor sobre la diversitat política existent a Catalunya durant la dècada dels anys 30. La Ley de Responsabilidades Políticas de 9 de febrer de 1939 declarava fora de la llei *“todos los partidos y agrupaciones políticas y sociales que (...) han integrado el Frente Popular, así como los partidos y agrupaciones aliados y adheridos a éste por el sólo hecho de serlo, las*

organizaciones separatistas y todas aquellas que se hayan opuesto al triunfo del Movimiento Nacional”.

Per si això no era suficient, la llei incloïa una llista nominativa de 24 grups il·legalitzats, dels quals gairebé tots havien tingut presència a Catalunya i set eren específicament catalans. Aquells partits anteriors a la guerra que no estaven explícitament prohibits, com la Lliga, també van desaparèixer *de facto* per deixar lloc a un partit únic, fruit de la unificació forçosa de la Falange, el carlisme i altres grups i individus de dreta i extrema dreta: Falange Española Tradicionalista y de las JONS.

El pluralisme polític català, doncs, havia fugit a l'exili o es va haver de soterrar en la clandestinitat, molt estricta i perillosa en els primers lustres de la postguerra. Els protagonistes d'aquella clandestinitat van ser, d'entrada, els grups d'esquerres més importants del període anterior: la CNT llibertària, el

PSUC comunista, l'Esquerra Republicana reformista i nacionalista, amb l'afegit d'algun actor nou, com el Front Nacional de Catalunya que seria la llavor d'un nou independentisme.

La persistència de la dictadura, però, la seva repressió i les frustracions del 1945-47 van fer que, a partir del 1950, la configuració de la política clandestina experimentés importants transformacions. La majoria de les sigles provinents d'abans de 1939 (la CNT, ERC, el POUM...) van entrar en un declivi imparable que les conduí a prop de l'extinció. D'aquella

formada, només el PSUC sobrevisqué i àdhuc s'enfortí, camí de convertir-se en el gran partit de l'antifranquisme.

Les altres novetats van ser dues: el sorgiment d'un nou catalanisme de caire socialcristià, però no gens apressat per organitzar-se en forma de partit. I la reconstrucció d'un socialisme democràtic d'obediència catalana, concretat des del 1945 en el Moviment Socialista de Catalunya.

Podriem dir, doncs, que a l'alçada del 1960, sota l'aparent uniformitat del franquisme, Catalunya posseïa un mapa polític clandestí força homologable al de l'Europa occidental democràtica d'aquell moment. Hi havia una democràcia cristiana representada per

Unió Democràtica, i una socialdemocràcia concretada en l'MSC, i un potent partit comunista, el PSUC, i grups, personalitats i plataformes que hom podria etiquetar com a catalanistes de centre liberal i reformista.

Durant la dècada següent, seguint una tendència europea accentuada aquí per reacció contra la dictadura, va ecllosionar l'anomenada *nova esquerra*. Els exemples de les revolucions i les lluites anticolonials al Tercer Món, el

fet que el PSUC s'hagués convertit en un partit socialment i ideològicament força heterogeni, i tal vegada el buit deixat per l'eclipsi de l'anarquisme, van afavorir la multiplicació de famílies ideològiques i de grups... *d'extrema esquerra*: trotskistes,

maoistes, marxistes-leninistes o *m-l*, partidaris de l'autonomia obrera, sense oblidar el nou independentisme marxista revolucionari del PSAN i de totes les seves derivacions.

Donada la tendència de totes aquestes cultures polítiques al purisme ideològic, a l'exhaustiu debat doctrinal i a l'escissió, el fet és que, a les acaballes del franquisme (el 1974-75) el mapa polític català que

començava a emergir a la superfície tenia algunes característiques remarcables. Una, l'existència de desenes de grups (la “sopa de lletres”), als quals les plataformes unitàries (Assemblea de Catalunya, Consell de Forces Polítiques...) donaven una visibilitat i un renom una mica artificials. Una altra, l'aparent esquerranisme generalitzat, perquè de dretes ho era el franquisme, i calia allunyar-se'n el màxim possible; això explica que la flamant Convergència Democràtica s'identifiqués amb la socialdemocràcia sueca, o que un liberal a l'anglesa com Ramon Trias Fargas organitzés un partit sota el nom paradoxal d'Esquerra Democràtica. La tercera característica era l'absència de formacions de centre-dreta i dreta, i encara més de partits explícitament espanyolistes. Aquestes banderes havien quedat desacreditades per quatre dècades de dictadura, i gairebé tothom es declarava partidari del dret a l'autodeterminació.

Així, doncs, el nou sistema català de partits que es comença a dibuixar el 1976-77 es caracteritza per l'hegemonia de les forces que, des del centre fins a l'esquerra comunista (d'Unió Democràtica al PSUC, per entendre'ns) provenen de l'antifranquisme; i per l'extrema feblesa de la dreta vinculada al règim anterior (Alianza Popular), feblesa tot just maquillada per la sobtada irrupció a les urnes de la governamental Unión de Centro Democrático. Al llarg de les dècades següents, aquesta feblesa d'inici s'anirà superant molt

lentament, sense que AP i, després, el Partit Popular, hagin aconseguit desprendre's mai d'aquell llast originari.

Si abans he dit que, durant la Segona República, Catalunya va tenir un sistema de partits duplicat a causa de l'adscripció catalanista o espanyolista, sota la monarquia de Joan Carles podriem parlar d'un sistema de partits híbrid o mixte, amb forces d'obediència catalana que dominen l'espai comprès des del centre-dreta fins a l'esquerra no classista (Unió Democràtica, Convergència, Esquerra Republicana) i forces d'adscripció estatal –encara que les formes d'aquesta adscripció siguin diverses i canviant al llarg del temps- en els dos extrems de l'espectre, l'extrem dret i l'espai socialista i comunista.

Si fem una anàlisi ideològica del mapa de partits que ha regit a Catalunya des del 1977 fins al 2010, constatarem que aquest resultava força homologable amb el que ha regit a la resta de l'Europa occidental durant el mateix període, i que ha seguit una evolució semblant. Per exemple, hem tingut una democràcia cristiana amb pedigrí internacional que, 30 ó 35 anys enrere, apareixia pròxima a les sensibilitats més avançades de la *Democrazia Cristiana* italiana; amb el pas de les dècades, però, s'ha anat dretanitzant, s'ha integrat en el Partit Popular Europeu i s'ha agermanat amb la dreta conservadora.

També l'evolució del Partit dels Socialistes de Catalunya s'ha d'emmarcar en el context europeu, des de les vel·leïtats marxistes i autogestionàries dels darrers anys 70 (quan el socialista d'esquerres francès Michel Rocard era una de les referències més preuades) fins a les perplexitats i les desorientacions actuals de la socialdemocràcia a escala continental.

I encara és més clar el cas del PSUC, partit eurocomunista en els inicis de la Transició, que va patir en carn pròpia, com els seus homòlegs francès o italià, la crisi del comunisme durant la dècada de 1980, i que més tard va emprendre una interessant mutació –modèlica en més d'un aspecte- cap a una esquerra plural, menys dogmàtica, de disciplina catalana i amb una forta sensibilitat ecologista, sota el nom d'Iniciativa per Catalunya Verds.

En fi, la dreta nostàlgica del franquisme que era Alianza Popular el 1977 va evolucionar molt lentament cap a una dreta liberal-conservadora adscrita al PPE. A Catalunya, però, el seu tenaç rebuig de la cultura política catalanista, i la feblesa electoral a què això l'ha condemnada, han frenat aquest procés i aguditzat el perfil del PP català com un partit-reducte, on l'espanyolisme preval sobre qualsevol altra consideració programàtica.

Certament, el sistema de partits que estic descrivint ha tingut també peces singulars, difícils de classificar, encara que potser menys del que sembla. Tal com ho veig, Convergència Democràtica no és una criatura

política tan diferent, per exemple, del gaullisme francès: un *Rassemblement* per Catalunya capaç d'aplegar creients i descreguts, liberals i socialcristians, exfranquistes, excomunistes i àdhuc antics trotskistes, amb un fortíssim lideratge fundacional però susceptible d'adaptar-se a la retirada del pare fundador i d'acomodar-se a circumstàncies canviants.

Més complicada és la taxonomia d'Esquerra Republicana. En els seus orígens una mena de versió catalana del radical-socialisme francès, a partir del 1976 va festejar amb la idea de ser un partit de tipus liberal, o liberal-radical (com ara el Partito Repubblicano italià) i, després d'una etapa de monocultiu independentista, la seva direcció va voler –a cavall entre els segles XX i XXI- convertir-la en el partit socialdemòcrata nacional de Catalunya, amb voluntat de substituir gradualment al PSC en aquest espai. Difícil des d'un punt de vista doctrinal –perquè la militància d'ERC és molt al·lègica als dogmes, i manté un cert esperit llibertari-, podria succeir que aquesta pretensió resultés més factible en el terreny electoral, si partim del tímid *sorpasso* de 2012 i de les tendències demoscòpiques posteriors.

Els sis partits als que m'acabo de referir –reduïts davant les urnes a cinc opcions per la coalició i després federació entre CDC i UDC- van protagonitzar durant un quart de segle llarg la política institucional catalana. Amb algú efímer intrús, com el Centro Democrático y Social, que en el trienni 1986-89 intentà configurar un centre-esquerra liberal de disciplina espanyola.

Tanmateix, des de mitjans de la passada dècada els símptomes de crisi d'aquest *pentapartito*, els senyals de mutació en el mapa de la diversitat política catalana es multipliquen. El primer d'aparèixer va ser, el 2006, el naixement de Ciutadans-Partido de la Ciudadanía i la seva ràpida entrada al Parlament. Tot i que s'ha volgut definir com un partit liberal i progressista, fins i tot *radical* a la Marco Pannella i àdhuc amb un toc *antisistema*, el seu signe d'identitat fonamental resta un espanyolisme desinhibit, interclassista i -curiosament- no subjecte a compromisos i pactes "madrilenys", puix que es tracta, almenys fins avui, d'un partit d'estricta obediència catalana.

Si la transformació del PSUC en Iniciativa va ocupar l'espai que, en altres països, omplen els partits verds, també va deixar a la seva esquerra un cert espai per al comunisme ortodox que, a partir del 1998, acabaria essent el d'Esquerra Unida i Alternativa. En la primera dècada del segle XXI, però, l'eclosió sobiranista va empènyer l'esquerra independentista fins aleshores circumscrita als àmbits juvenil i

municipal, la va empènyer cap a la política nacional. La Candidatura d'Unitat Popular, parlamentària des del 2012, s'adscriu a un marxisme no dogmàtic, però clarament compromès amb la transformació econòmica i social. I després hi ha allò que un bon amic meu descriu amb ironia com "la CUP de missa", en referència a l'anomenat "Procés Constituent", que combina l'independentisme amb un anticapitalisme un xic profètic i, d'alguna manera, es pretén hereu dels *indignats* del 15 de Maig de 2011.

procésconstituent

Un altre element simptomàtic de la transformació recent de l'agenda política catalana és l'aparició, el 2012, de Nova Esquerra Catalana (NECat), impulsada per antics dirigents del sector més catalanista o maragallista del PSC i que es defineix com una opció socialdemòcrata, compromesa amb el dret a decidir i genuïnament catalana.

65

La transformació de la que aquests elements que acabo d'esmentar són símptomes no està, òbviament, acabada. Res no permet assegurar que, en els propers mesos, el PSC o Unió Democràtica no experimentin escissions, ni que la federació entre CDC i UDC no es trenqui, tot això en un escenari electoral més inestable i imprevisible que mai des del 1977. No cal dir que l'escenari d'una Catalunya Estat multiplicaria les perspectives de transformació del sistema de partits.

En tot cas, si aquest cicle de conferències gira al voltant del concepte de **diversitat**, seria difícil –no impossible, però francament difícil– trobar al món democràtic un país amb més diversitat política que el nostre. Un país on, des de l'extrema dreta espanyolista fins a l'esquerra radical independentista, el creuament entre l'eix nacional i l'eix ideològic dóna lloc a tota mena de combinacions; un país on tenim des de la versió local del Partit Pirata fins a una variant pròpia del populisme xenòfob europeu, sota el nom de Plataforma per Catalunya, passant pel Partit X, una

iniciativa política anònima que s'expressa a la xarxa i es pretén també hereva del 15-M.

Per això quan, darrerament, determinats analistes o comentaristes es mostren preocupats davant la suposadament asfixiant “*unanimitat política*” catalana, un no sap si indignar-se o posar-se a riure. Personalment, recomano posar-se a riure.

El text d'aquest article es correspon amb la conferència del mateix títol, pronunciada per Joan B.Culla el 3 de desembre de 2013 al Palau Macaya de Barcelona, dintre el cicle “*Catalunya i la diversitat*”, organitzat per la Càtedra UPF sobre Diversitat Social.